

EP 19

Verkiezingsonderzoek Ipsos
in opdracht van de NOS

Amsterdam, 29 mei 2019

Europese Parlementsverkiezingen 2019

Op donderdag 23 mei 2019 konden alle kiesgerechtigde Nederlanders stemmen voor de Nederlandse zetels van het Europese Parlement. Ongeveer 42% van hen maakte gebruik van dit kiesrecht.

Twee maanden voor de Europese verkiezingen vonden er in Nederland ook Provinciale Statenverkiezingen plaats. Met name Forum voor Democratie maar ook GroenLinks werden als de winnaars van deze verkiezingen gezien. In aanloop naar de Europese Parlementsverkiezingen was er veel te doen om de tweestrijd tussen Rutte (VVD) en Baudet (FvD), deed het campagnefilmje van de SP veel stof opwaaien en pleitte de PVV voor een Nextit. Daarnaast kreeg Frans Timmermans, lijsttrekker van de PvdA bij de Europese verkiezingen, als Spitzenkandidat veel aandacht. In zowel de exitpoll als later bij de echte uitslagen bleek de PvdA, met Frans Timmermans als lijsttrekker, de meeste stemmen gekregen te hebben. De PVV en de SP hebben een flink verlies te verwerken, zij verliezen al hun zetels in het Europese Parlement.

Net zoals bij iedere verkiezingen heeft Ipsos ook dit keer weer verkiezingsonderzoek uitgevoerd in opdracht van de NOS. In dit rapport presenteren we enkele belangrijke inzichten uit dit onderzoek.

De gegevens in dit onderzoek zijn gebaseerd op online opinieonderzoek dat op de verkiezingsdag is uitgevoerd onder een representatieve steekproef van 2637 stemgerechtigde Nederlanders.

Verdere details van de onderzoeksopzet staan beschreven op pagina 28.

Inhoud

- 3** Opkomst
- 7** Stemmotieven
- 12** De Europese Unie
- 21** kiezersstromen
- 24** kiezersprofielen
- 26** Onderzoeksopzet

EP19

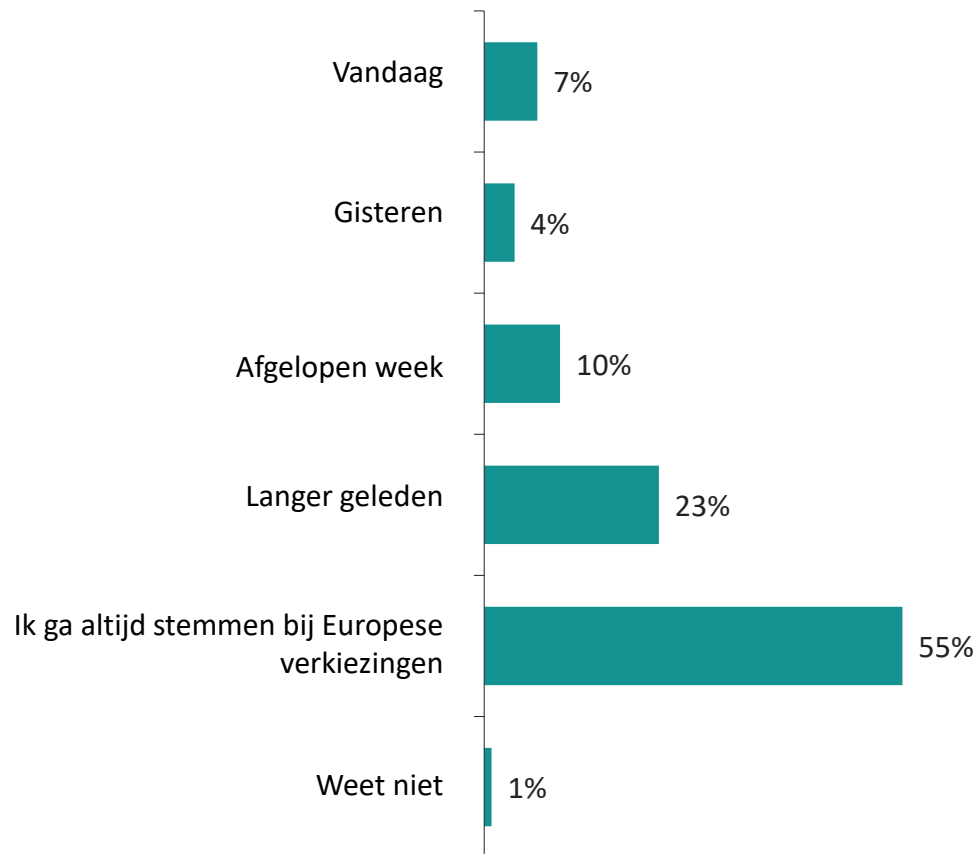
**Verkiezingsonderzoek Ipsos
in opdracht van NOS**

1 Opkomst

Bijna een kwart van de kiezers heeft pas op de dag voor de verkiezingen of op de verkiezingsdag zelf besloten op welke partij te stemmen

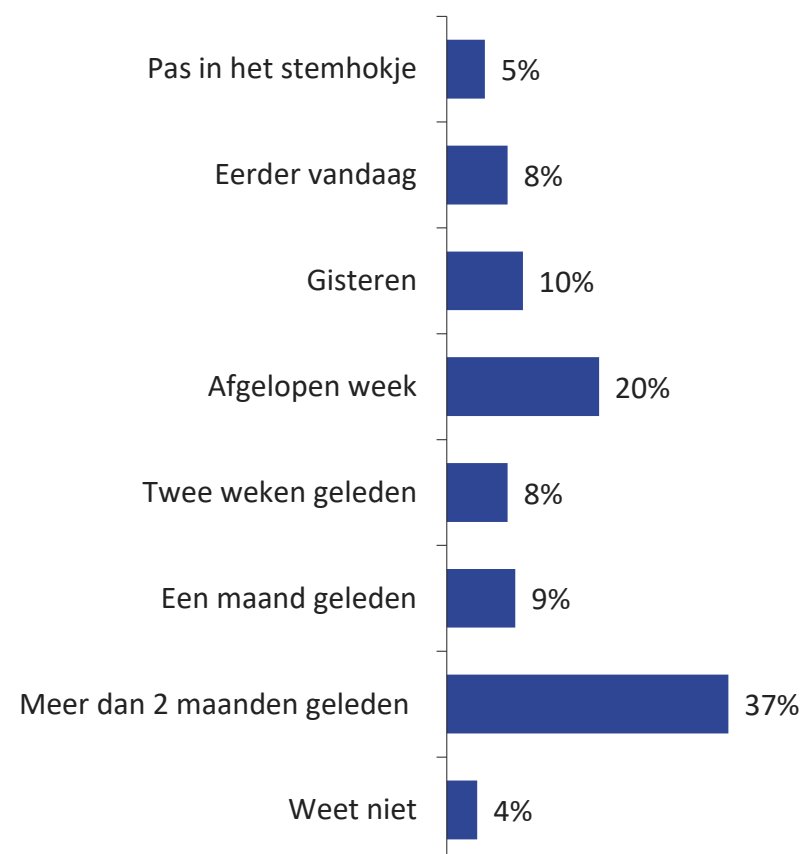
Wanneer heeft u besloten om te gaan stemmen?

Basis: Stemmers EP19 (n=1985)

Veldwerkperiode: 23 mei 2019 (op verkiezingsdag)

Wanneer heeft u ongeveer besloten *wat* u gaat stemmen?

Basis: Stemmers EP19 (n=1985)

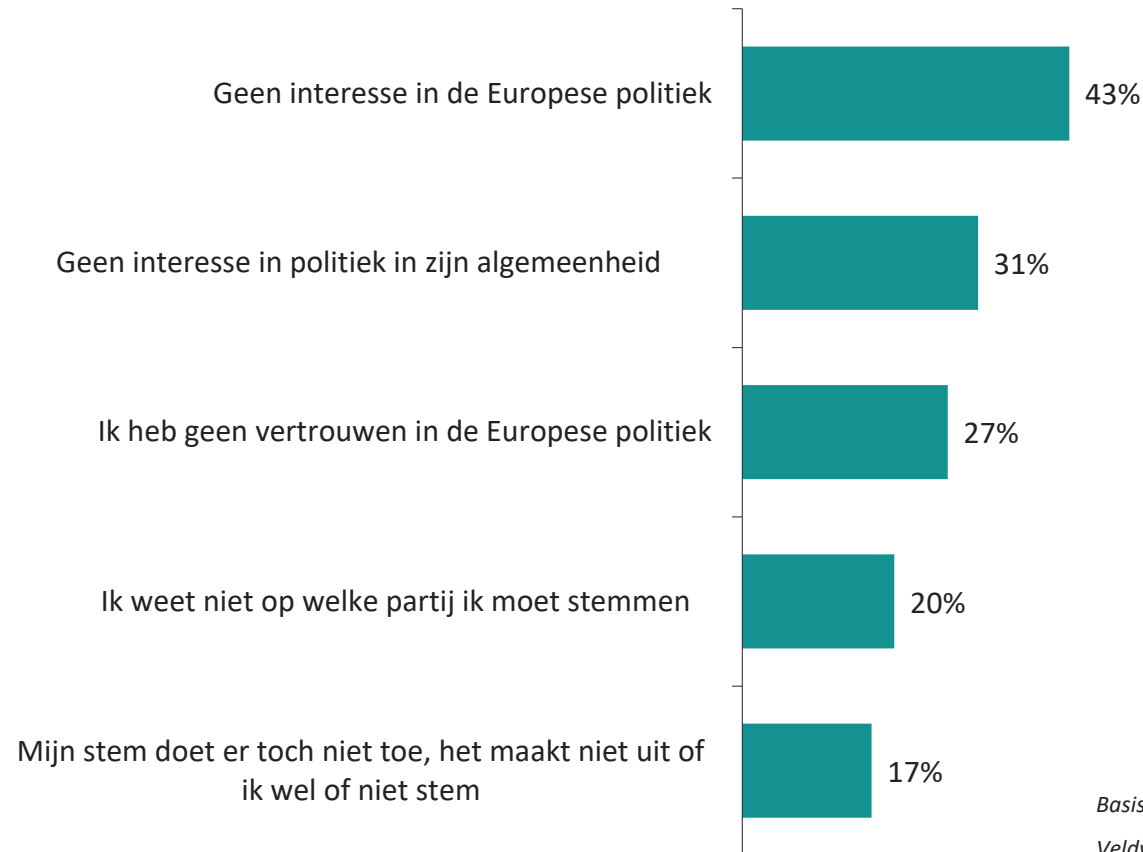
Veldwerkperiode: 23 mei 2019 (op verkiezingsdag)

Ruim de helft van de kiezers geeft aan altijd te gaan stemmen bij de Europese verkiezingen.

Ongeveer 1 op de 5 kiezers heeft pas in de week voorafgaand aan de verkiezingen besloten om te gaan stemmen.

De voornaamste redenen om niet naar de stembus te gaan waren desinteresse in de Europese politiek, politiek in zijn algemeenheid of een gebrek aan vertrouwen in de Europese politiek

Wat zijn voor u de belangrijkste redenen om niet te gaan stemmen?

Basis: Niet-stemmers EP19 (n=290)

Veldwerkperiode: 23 mei 2019 (op verkiezingsdag)

Meerdere antwoorden mogelijk

Opkomstcijfers

	Totaal	42%
Geslacht	mannen	46%
	vrouwen	37%
Leeftijd	18-24	35%
	25-34	38%
	35-49	31%
	50-64	43%
	65+	55%
Opleiding	laag	29%
	middel	39%
	hoog	51%
Stedelijkheid	zeer sterk stedelijke gebieden	47%
	sterk stedelijke gebieden	41%
	matig stedelijke gebieden	36%
	weinig stedelijke gebieden	39%
	niet stedelijke gebieden	47%
Regio	de 3 grote steden	46%
	rest west NL	42%
	noord NL	43%
	oost NL	44%
	zuid NL	34%

EP19

Verkiezingsonderzoek Ipsos
in opdracht van NOS

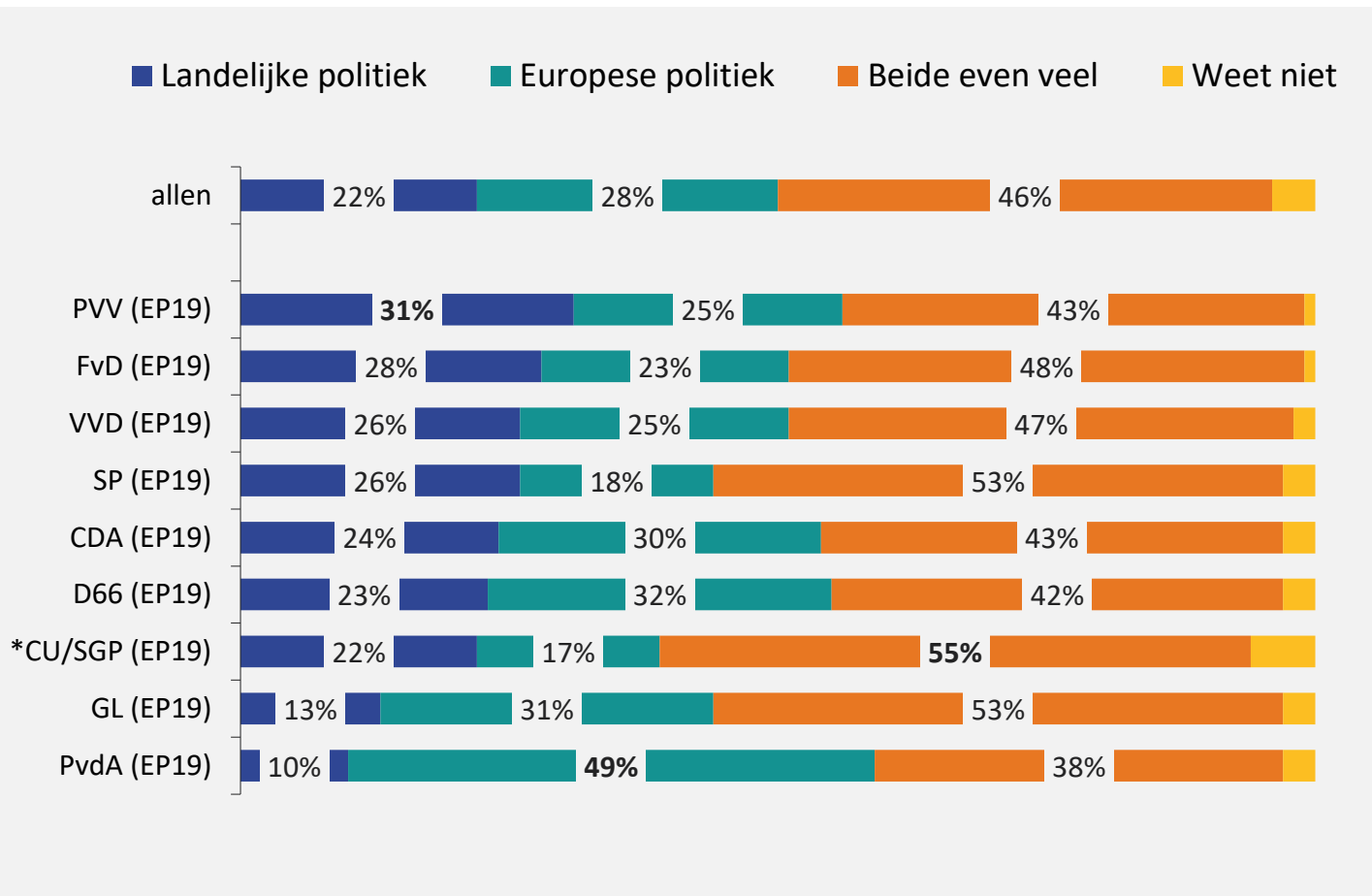
2

Stemmotieven

Bijna één op de drie kiezers geeft aan dat de Europese politiek de belangrijkste rol heeft gespeeld bij hun partijkeuze

Welke overwegingen hebben voor uw partijkeuze bij de verkiezing voor het Europees Parlement de belangrijkste rol gespeeld?

Bijna de helft van de PvdA kiezers geeft aan dat vooral Europese overwegingen een rol hebben gespeeld bij hun partijkeuze. Vooral GroenLinks en SP kiezers geven aan dat zowel landelijke als Europese overwegingen een rol hebben gespeeld bij hun partijkeuze.

Eén op de drie PVV kiezers geeft daarentegen aan dat alleen landelijke overwegingen een rol hebben gespeeld bij hun keuze.

Basis: Stemmers EP19 (n=1985). Veldwerkperiode: 23 mei 2019 (op verkiezingsdag)

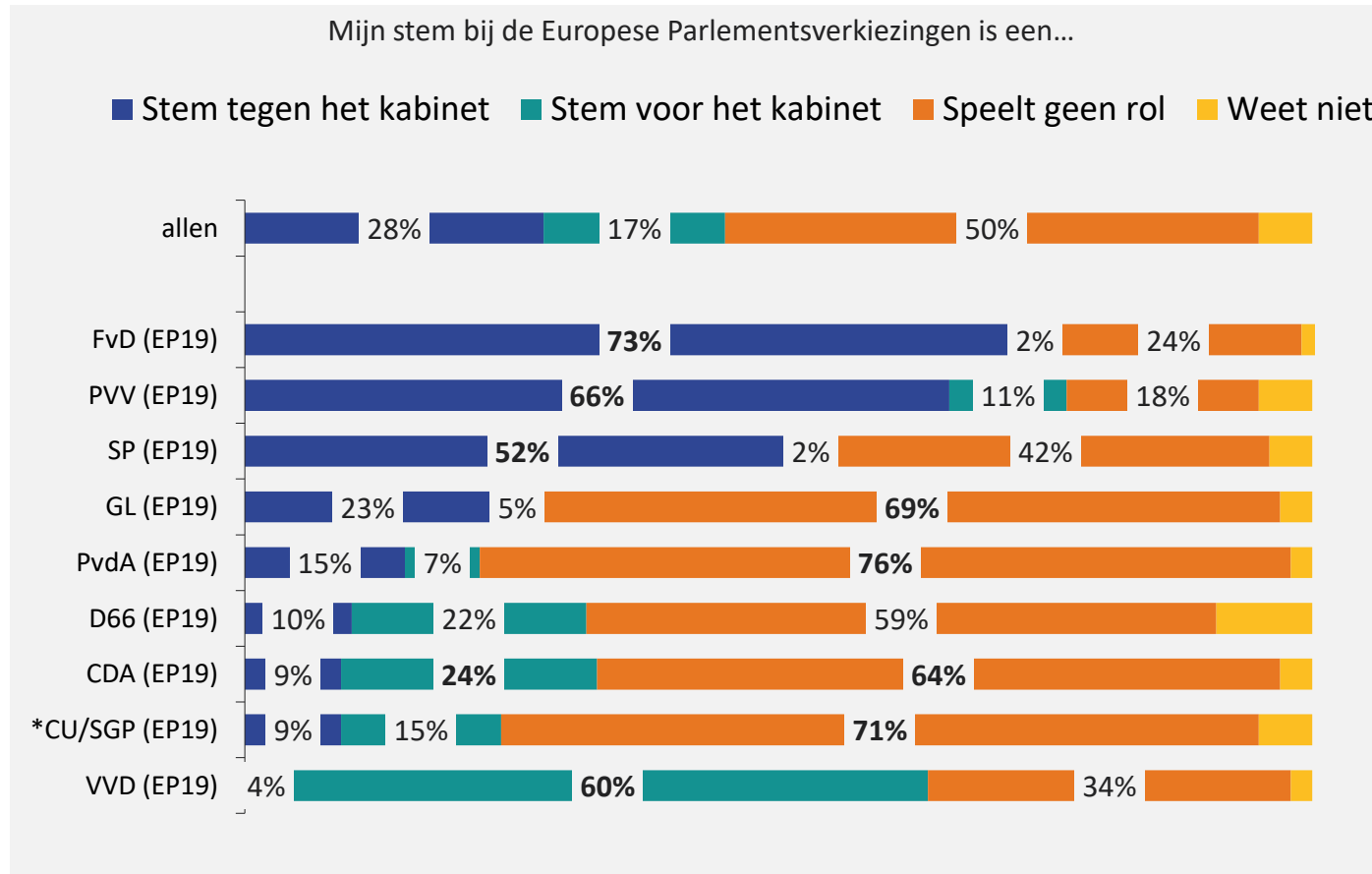
*CU/SGP: terughoudendheid geboden bij interpretatie cijfers, klein aantal respondenten (n=80)

Dikgedrukte percentages weerspiegelen statistisch significante verschillen (95%)

t.o.v. gemiddelde stemmer.

Vooral kiezers van FvD, PVV en SP stemden tegen het kabinet

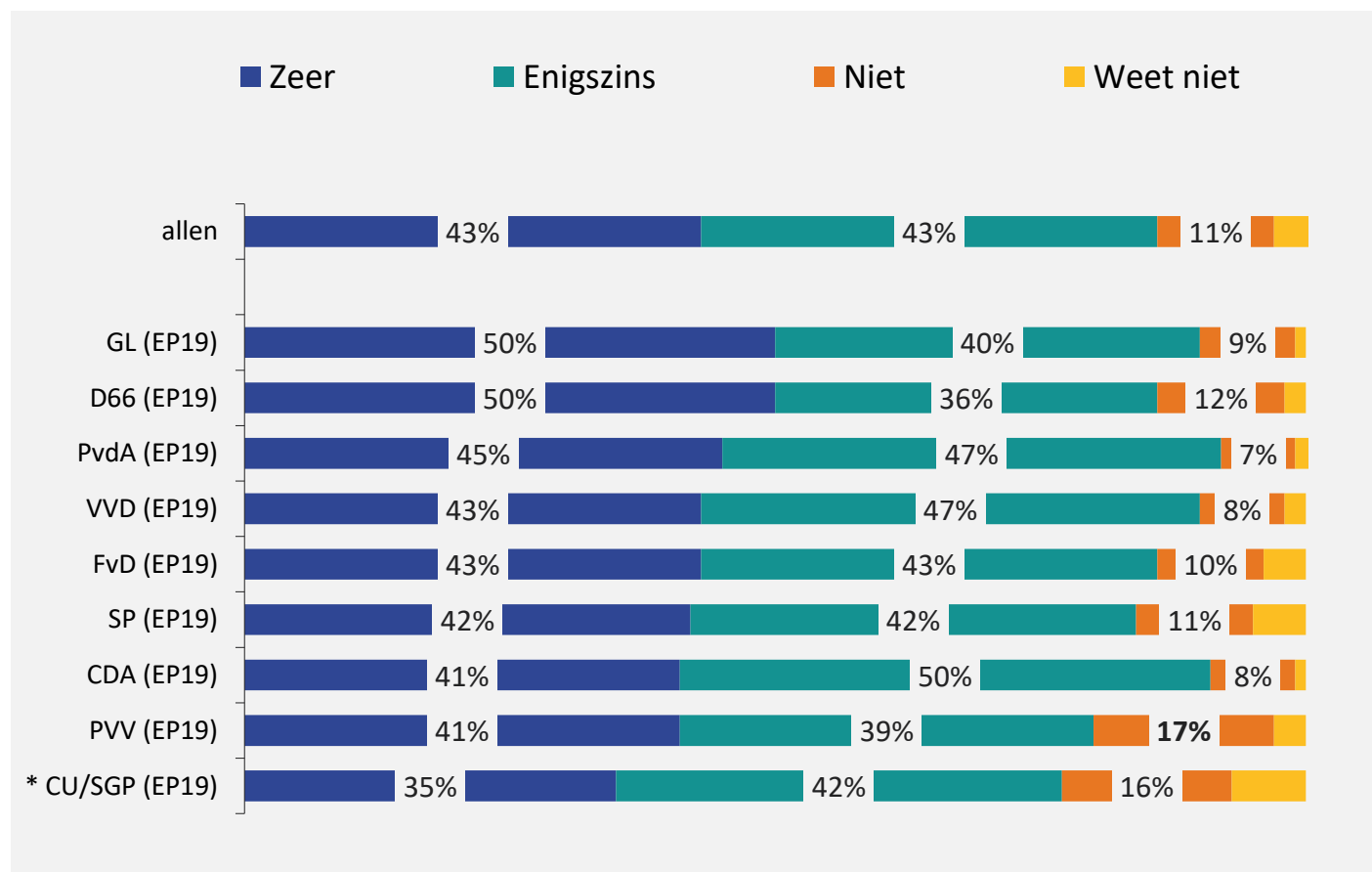
Basis: Stemmers EP19 (n=1985). Veldwerkperiode: 23 mei 2019 (op verkiezingsdag)

*CU/SGP: terughoudendheid geboden bij interpretatie cijfers, klein aantal respondenten (n=80)

Dikgedrukte percentages weerspiegelen statistisch significante verschillen (95%) t.o.v. gemiddelde stemmer.

Een ruime meerderheid van de kiezers geeft aan dat de standpunten van de partij in het Europees Parlement een rol hebben gespeeld bij hun partijkeuze

In hoeverre is het volgende aspect bepalend geweest voor uw keuze: 'De standpunten van de partij in het Europees Parlement'.

Voorals onder GroenLinks en D66 stemmers zijn de standpunten van de partij in het Europees Parlement zeer bepalend geweest voor hun keuze.

Onder PVV stemmers geeft ruim 1 op de 6 aan dat de standpunten van de partij in het Europees Parlement niet bepalend zijn geweest voor hun keuze om op de PVV te stemmen.

Basis: Stemmers EP19 (n=1985). Veldwerkperiode: 23 mei 2019 (op verkiezingsdag)

*CU/SGP: terughoudendheid geboden bij interpretatie cijfers, klein aantal respondenten (n=80)

Dikgedrukte percentages weerspiegelen statistisch significante verschillen (95%)

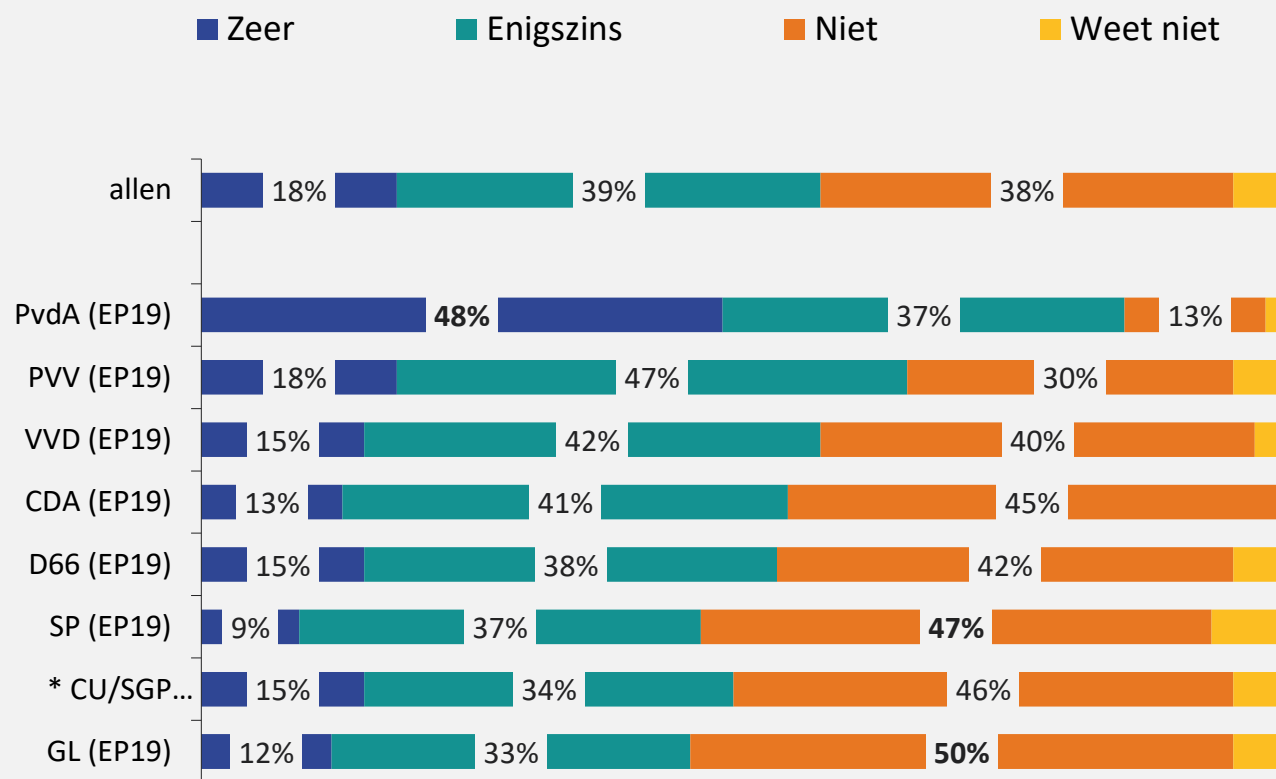
t.o.v. gemiddelde stemmer.

Het 'Timmermans'-effect: voor de helft van de PvdA kiezers was de EP-lijsttrekker zeer bepalend bij de partijkeuze

In hoeverre is het volgende aspect bepalend geweest voor uw keuze:
'De lijsttrekker van de partij in het Europees Parlement'.

Voorals PvdA stemmers geven aan dat de lijsttrekker van de partij bepalend is geweest voor hun keuze voor de PvdA. Slechts 13% van de PvdA kiezers geeft aan dat het geen rol heeft gespeeld.

Voor GroenLinks en SP stemmers is de lijsttrekker van de partij juist *niet* bepalend geweest bij de partijkeuze.

Basis: Stemmers EP19 (n=1985). Veldwerkperiode: 23 mei 2019 (op verkiezingsdag)

*CU/SGP: terughoudendheid geboden bij interpretatie cijfers, klein aantal respondenten (n=80)

Dikgedrukte percentages weerspiegelen statistisch significante verschillen (95%) t.o.v. gemiddelde stemmer.

EP19

**Verkiezingsonderzoek Ipsos
in opdracht van NOS**

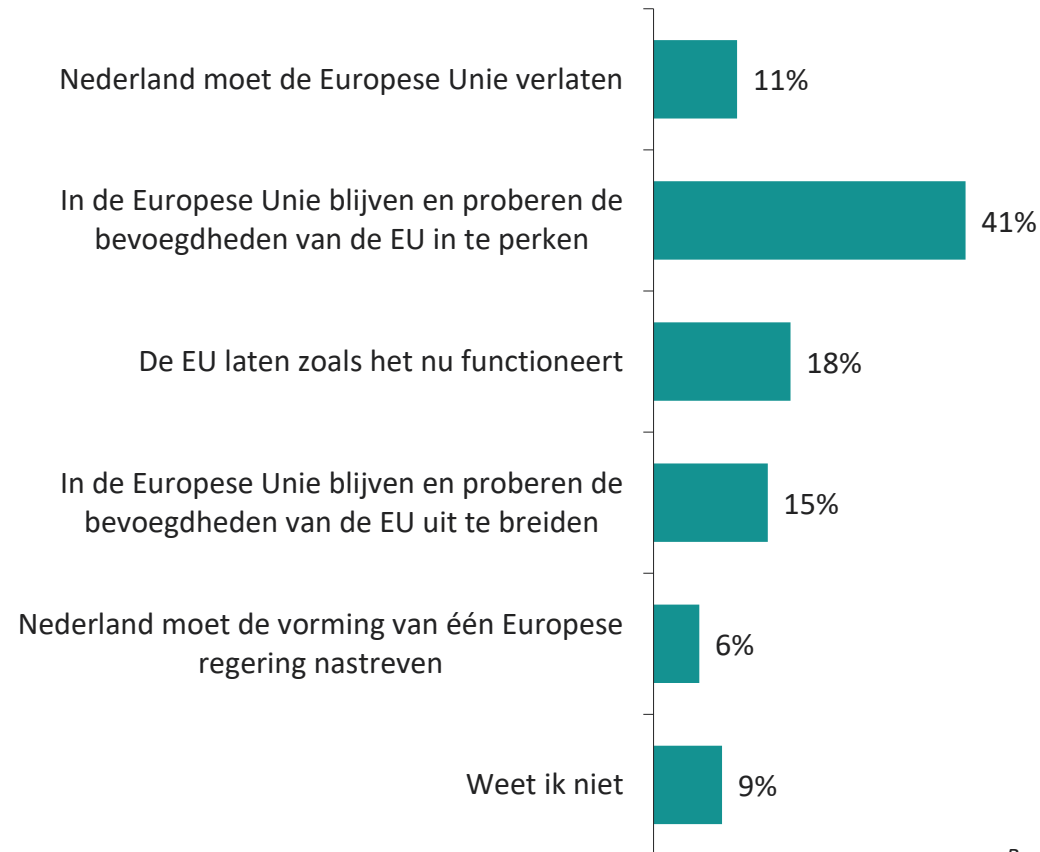
3

De Europese Unie

**Hoe kijken Nederlanders tegen de Europese Unie
aan?**

De meerderheid van de Nederlanders vindt dat Nederland in de Europese Unie moet blijven. Wel vindt 40% dat er geprobeerd moet worden om de bevoegdheden van de EU in te perken

Wat moet volgens u het langetermijnbeleid van Nederland ten aanzien de Europese Unie zijn?

Basis: Nederlanders 18+ (n=2564)

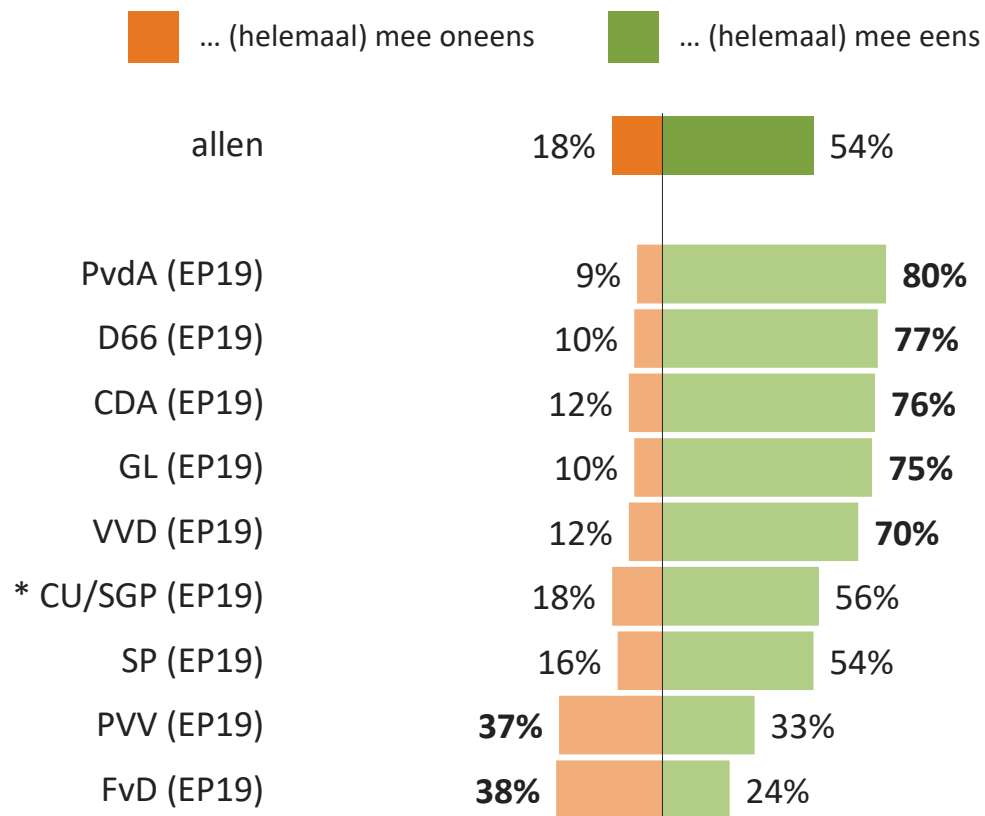
Veldwerkperiode: 23 mei 2019 (op verkiezingsdag)

© Ipsos 2019

PVV en FvD stemmers verdeeld over 'Nexit'

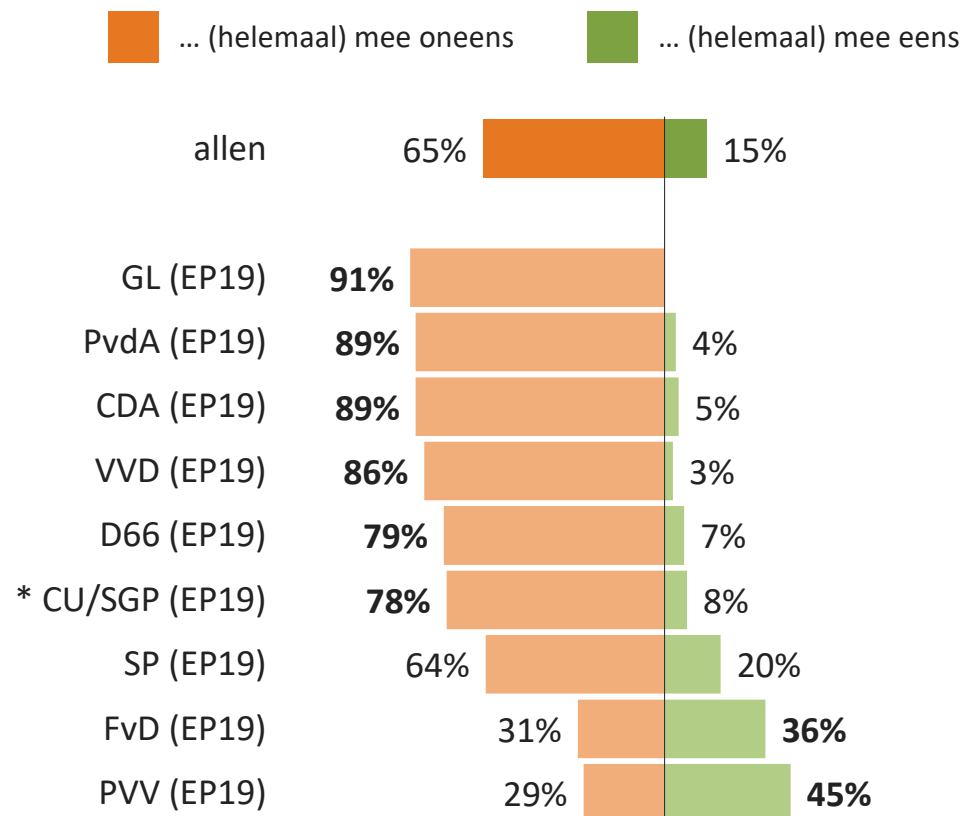
'Nederland is beter af in de Europese Unie dan erbuiten'

Basis: Nederlanders 18+ (n=2564). Rest tot 100%: 'neutraal'. Veldwerkperiode: 23 mei 2019 (op verkiezingsdag) * CU/SGP: terughoudendheid geboden bij interpretatie cijfers, n is onder de 100 (n=80)

Dikgedrukte percentages weerspiegelen statistisch significante verschillen (95%) t.o.v. gemiddelde Nederlander.

'Nederland moet uit de Europese Unie stappen'

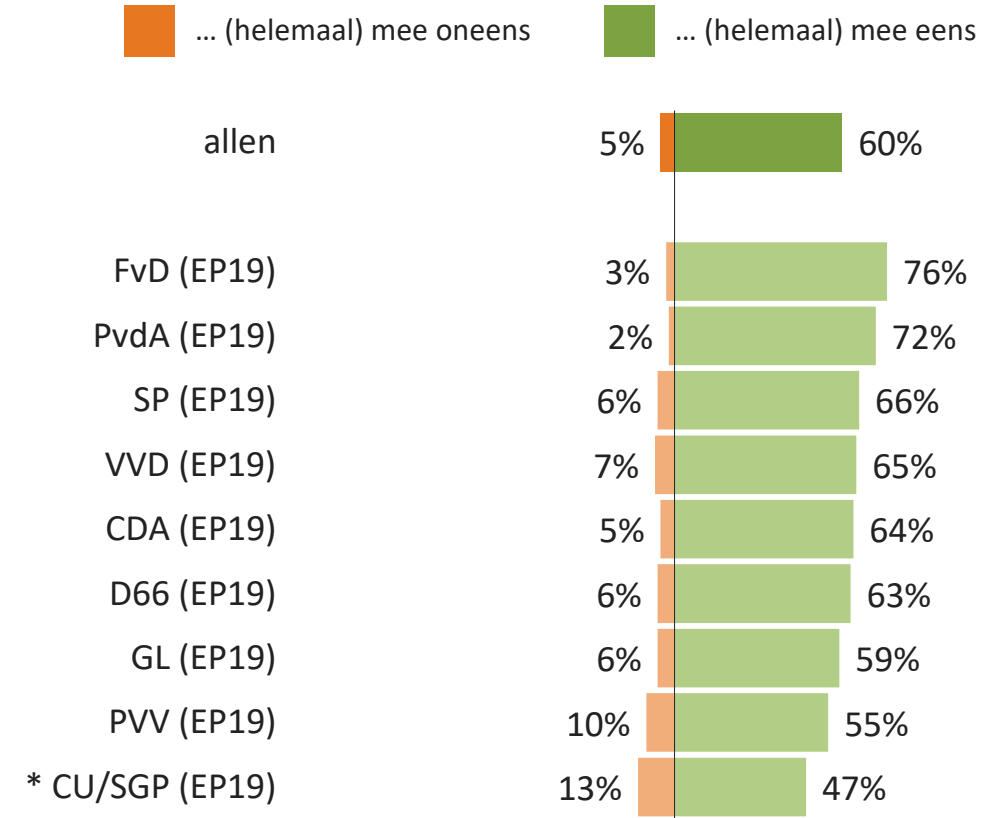
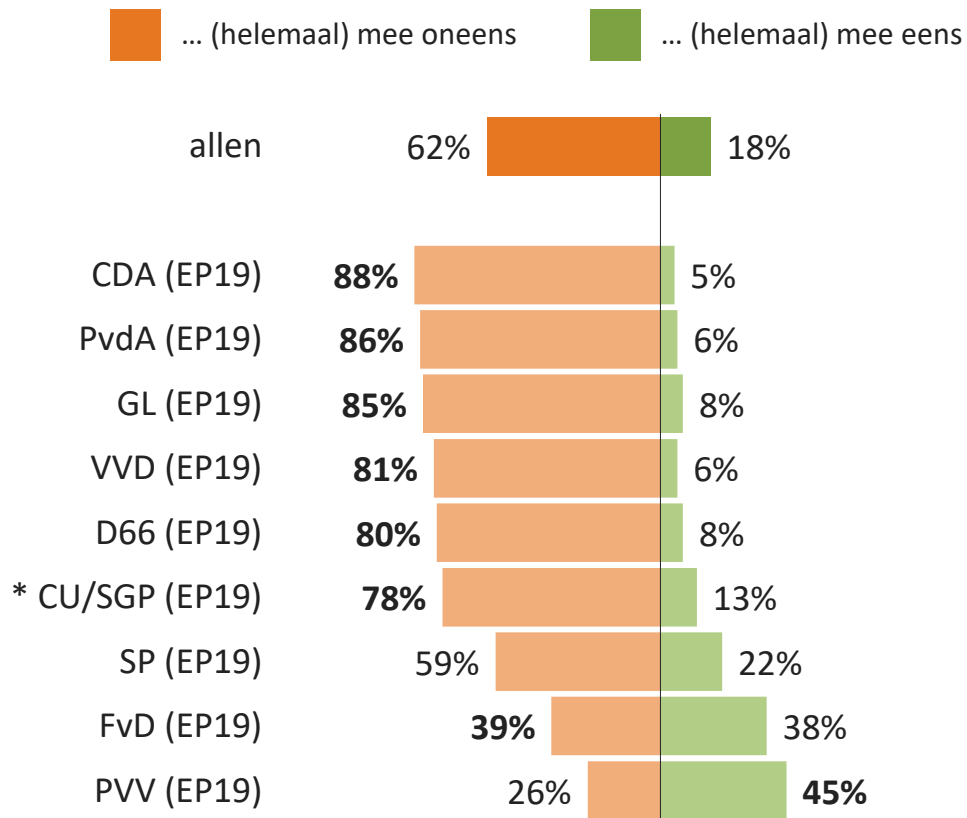
Basis: Nederlanders 18+ (n=2564). Rest tot 100%: 'neutraal'. Veldwerkperiode: 23 mei 2019 (op verkiezingsdag) * CU/SGP: terughoudendheid geboden bij interpretatie cijfers, n is onder de 100 (n=80)

Dikgedrukte percentages weerspiegelen statistisch significante verschillen (95%) t.o.v. gemiddelde Nederlander.

De meerderheid van de Nederlanders wil de euro behouden. Slechts 18% verlangt terug naar de gulden. Wel vindt de meerderheid van de Nederlanders dat de EU democratischer moet worden

'Nederland moet de euro omruilen voor de gulden'.

'De EU moet democratischer worden'

Basis: Nederlanders 18+ (n=2564). Rest tot 100%: 'neutraal'. Veldwerkperiode: 23 mei 2019 (op verkiezingsdag)

* CU/SGP: terughoudendheid geboden bij interpretatie cijfers, n is onder de 100 (n=80)

Dikgedrukte percentages weerspiegelen statistisch significante verschillen (95%) t.o.v. gemiddelde Nederlander.

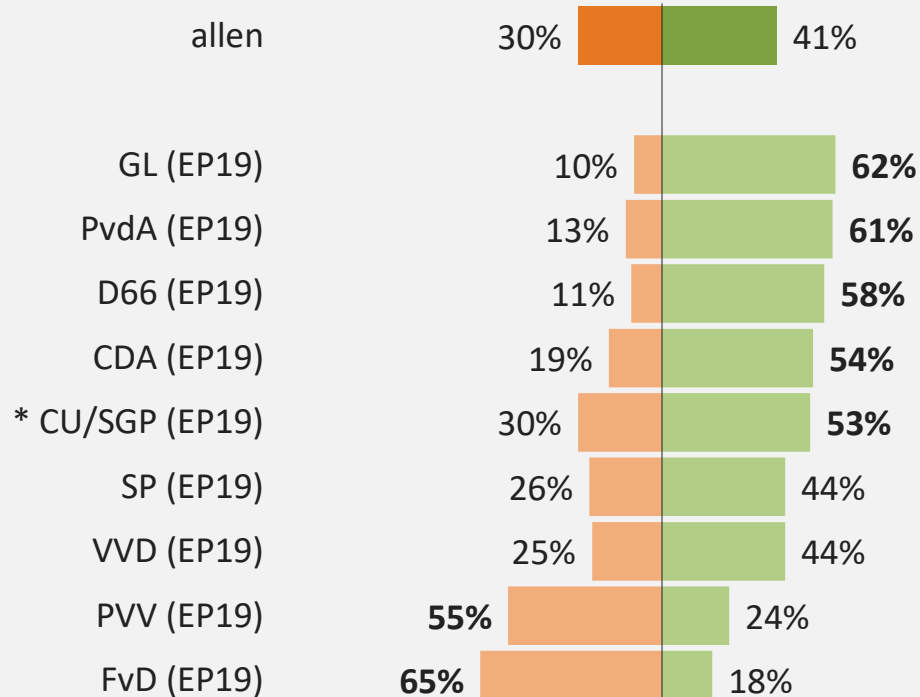
Basis: Stemmers EP19 (n=1939). Veldwerkperiode: 23 mei 2019 (op verkiezingsdag)

* CU/SGP: terughoudendheid geboden bij interpretatie cijfers, n is onder de 100 (n=80)

Verdeeldheid onder Nederlanders of de EU landen wel of niet moeten kunnen verplichten om een bepaald aantal asielzoeker per jaar op te nemen

'De EU moet landen kunnen verplichten een bepaald aantal asielzoekers per jaar op te nemen'.

■ ... (helemaal) mee oneens
 ■ ... (helemaal) mee eens

Ruim de helft van de Forum voor Democratie en PVV stemmers is het er niet mee eens dat de EU landen moet kunnen verplichten om een bepaalde aantal asielzoekers per jaar op te nemen.

GroenLinks, PvdA, D66 en CDA stemmers staan hier lijnrecht tegenover. Onder deze groepen vindt de meerderheid dat de EU dit juist wel moet kunnen doen.

Basis: Nederlanders 18+ (n=2564). Rest tot 100%: 'neutraal'. Veldwerkperiode: 23 mei 2019 (op verkiezingsdag)

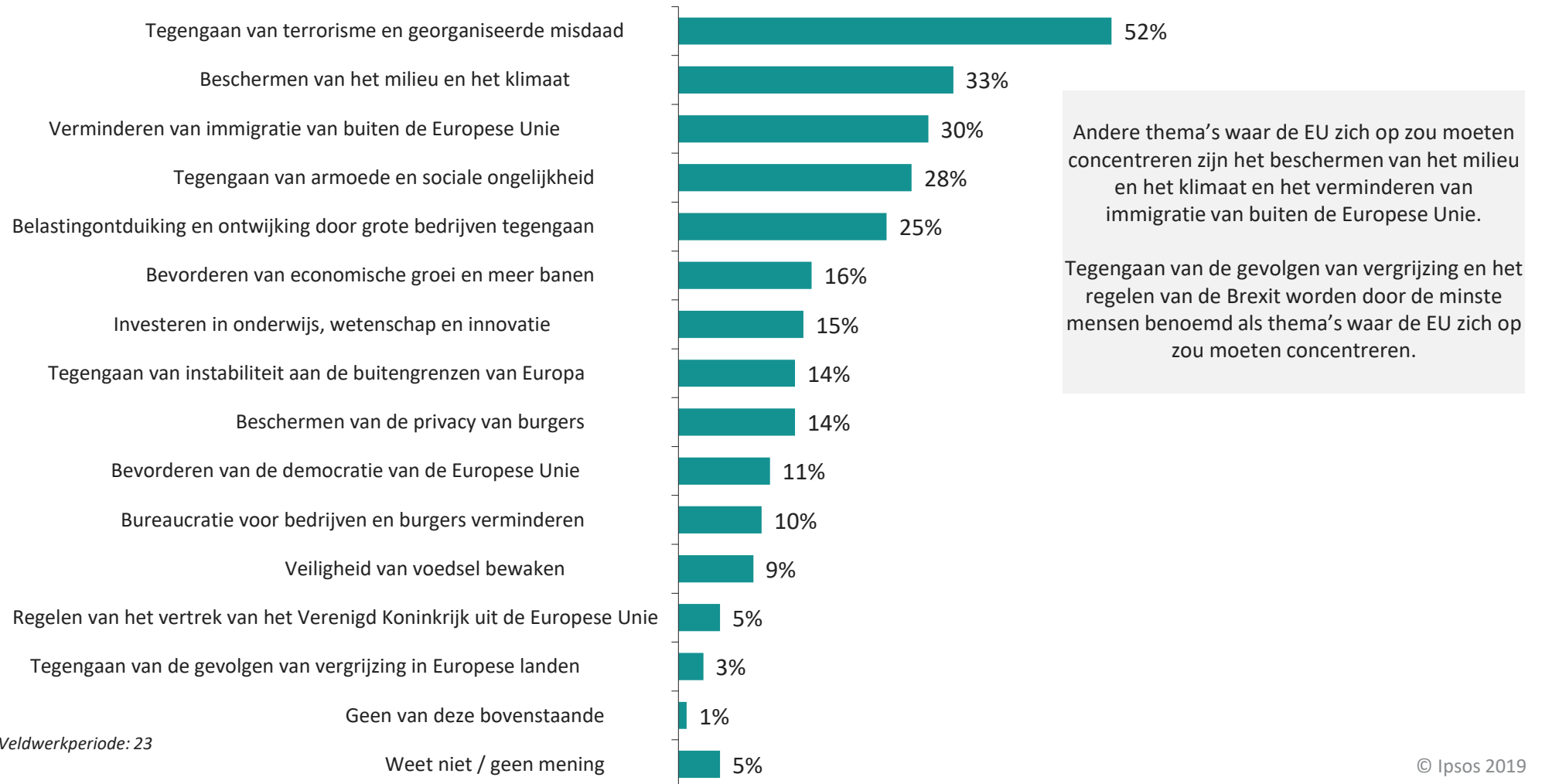
* CU/SGP: terughoudendheid geboden bij interpretatie cijfers, n is onder de 100 (n=80)

Dikgedrukte percentages weerspiegelen statistisch significante verschillen (95%) t.o.v. gemiddelde Nederlander.

De helft van de Nederlanders ziet graag dat de EU zich de komende jaren op het tegengaan van terrorisme en georganiseerde misdaad concentreert

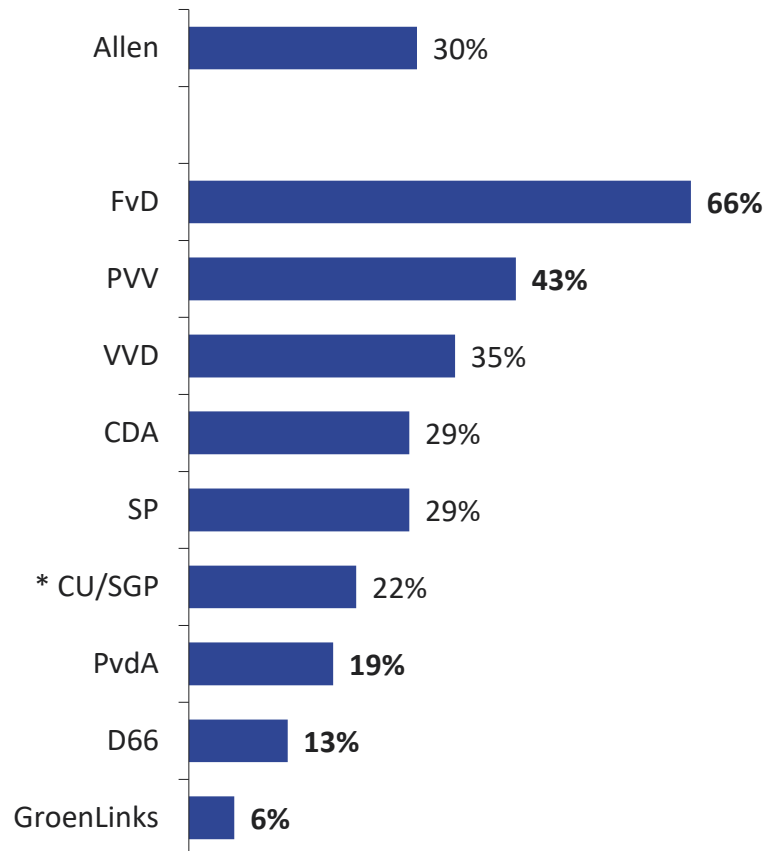
Op welke thema's moet de EU zich de komende jaren concentreren volgens u? Noem de drie belangrijkste.

Vooral Forum voor Democratie en PVV stemmers vinden het verminderen van immigratie van buiten de EU een belangrijk thema waar de EU zich op moet concentreren

Op welke thema's moet de EU zich de komende jaren concentreren volgens u?

Verminderen van immigratie van buiten de Europese Unie

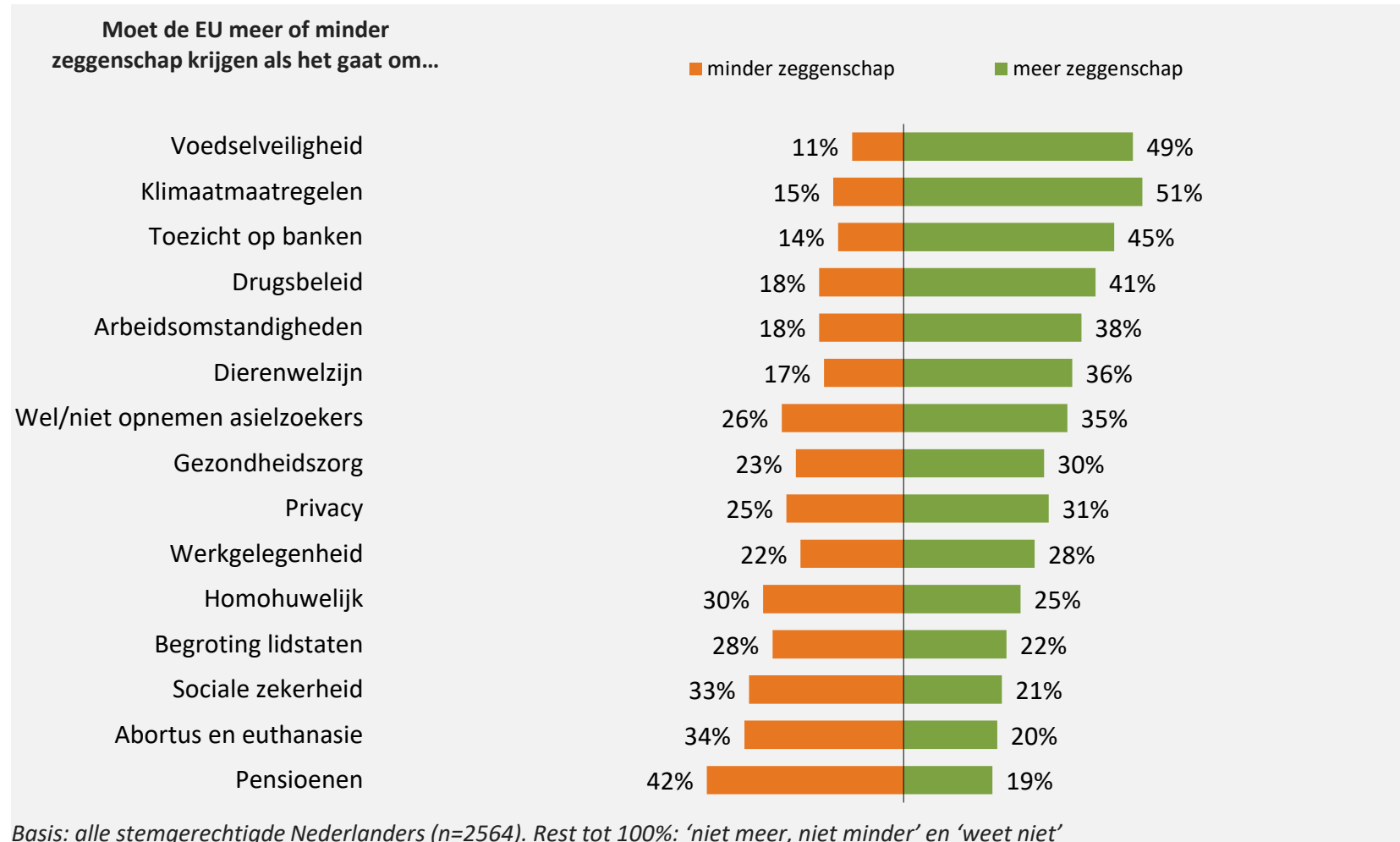
Onder GroenLinks, D66 en PvdA stemmers geeft een kleiner deel aan dat verminderen van immigratie van buiten de EU één van de belangrijke thema's is waar de EU zich de komende jaren op moet concentreren.

Basis: Nederlanders 18+ (n=2564). Veldwerkperiode: 23 mei 2019 (op verkiezingsdag)

* CU/SGP: terughoudendheid geboden bij interpretatie cijfers, n is onder de 100 (n=80)

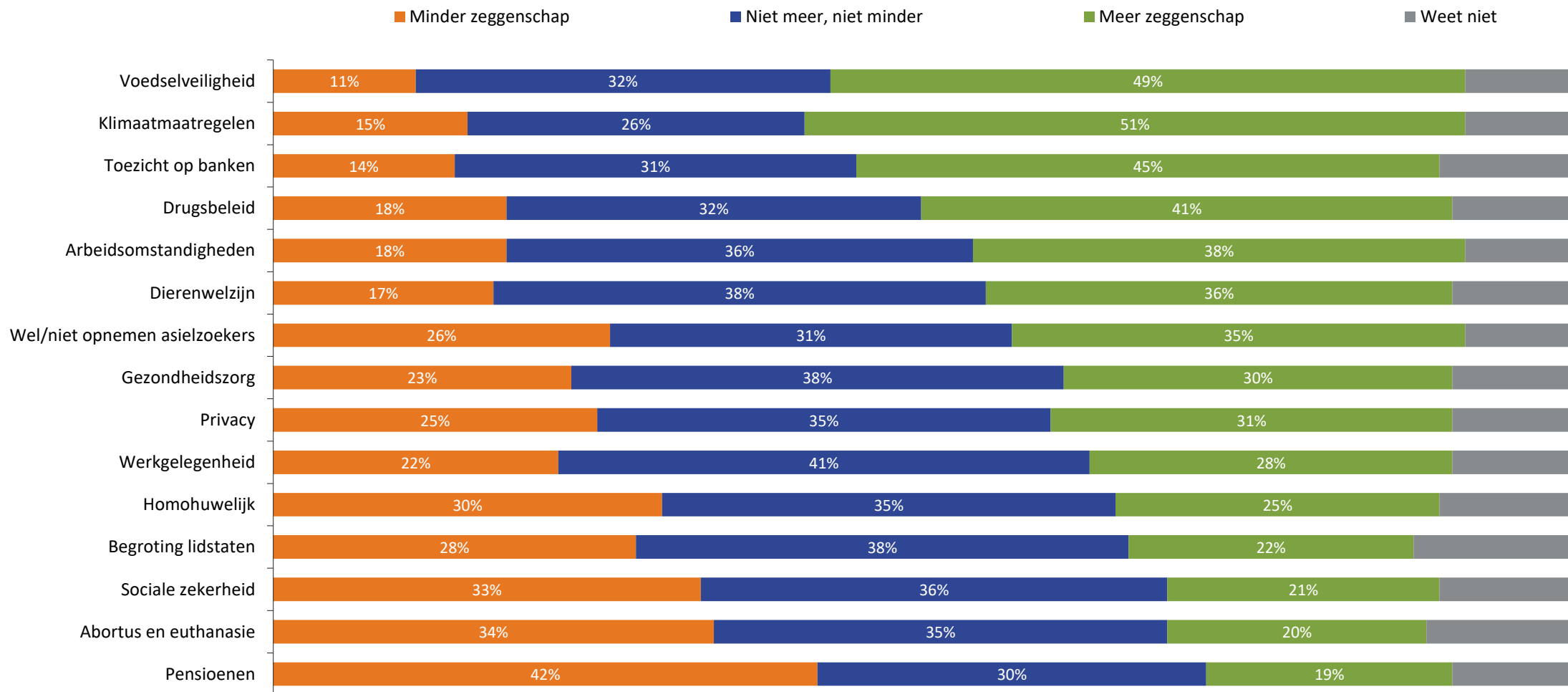
Dikgedrukte percentages weerspiegelen statistisch significante verschillen (95%) t.o.v. gemiddelde Nederlander.

Circa de helft van alle burgers vindt dat de EU meer zeggenschap krijgen als het gaat over voedselveiligheid, klimaatmaatregelen en toezicht op banken.

De EU moet daarentegen minder zeggenschap krijgen over pensioenen, abortus en euthanasie en sociale zekerheid.

Moet de EU meer of minder zeggenschap krijgen als het gaat om...

EP19

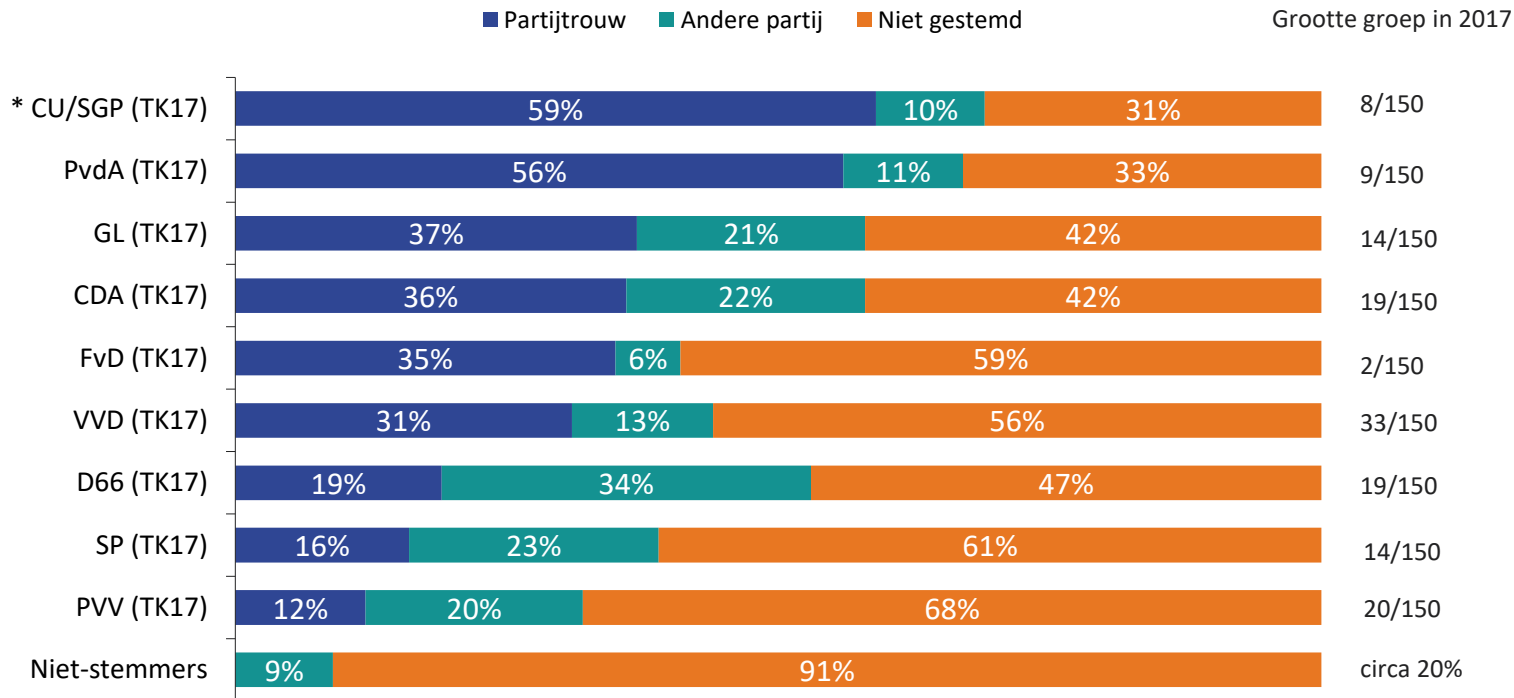
Verkiezingsonderzoek Ipsos
in opdracht van NOS

4

Kiezersstromen

Waar stemden de achterbannen van de Tweede
Kamerverkiezingen 2017 nu op?

PvdA en CU-SGP kennen de hoogste 'partijtrouw'

Partijtrouw: percentage van de Tweede Kamerachterban 2017 dat op dezelfde partij heeft gestemd bij EP19

Andere partij: percentage van de Tweede Kamerachterban 2017 dat op een andere partij heeft gestemd bij EP19

Niet gestemd: percentage van de Tweede Kamerachterban 2017 dat niet heeft gestemd bij EP19

Ruim een derde van de achterban van D66 kiest bij deze verkiezing voor een andere partij. Ook de SP ziet bijna een kwart van de Tweede Kamer achterban overlopen naar een andere partij.

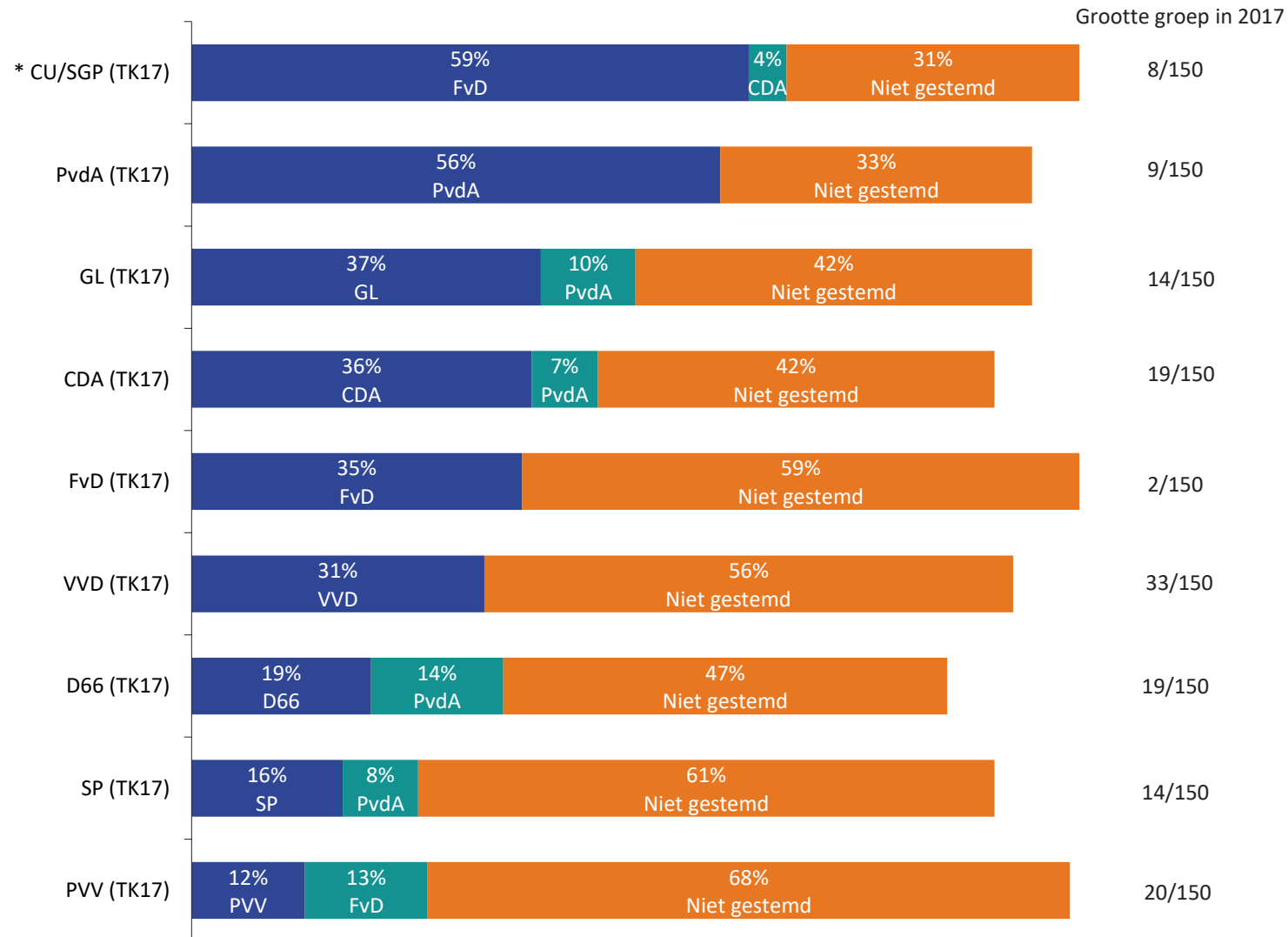
Slechts 12% van de PVV achterban heeft deze verkiezing op de PVV gestemd, het merendeel heeft er voor gekozen om deze verkiezingen helemaal niet te gaan stemmen en 20% heeft op een andere partij gestemd.

Basis: Nederlanders 18+ (n=2637).

Veldwerkperiode: 23 mei 2019 (op verkiezingsdag)

* CU/SGP: terughoudendheid geboden bij interpretatie cijfers, n is onder de 100 (n=80)

Vooral D66 en GroenLinks verliezen kiezers aan de PvdA.

De grafiek laat de 3 grootste kiezersstromen per partij zien. Basis is de achterban van een partij bij de Tweede Kamerverkiezingen 2017.

Ter illustratie: van alle kiezers die in 2017 op GroenLinks stemden, deed 37% dat weer bij EP19, 42% bleef thuis en 10% stemde PvdA.

Basis: Nederlanders 18+ (n=2637).

Veldwerkperiode: 23 mei 2019 (op verkiezingsdag)

* CU/SGP: terughoudendheid geboden bij interpretatie cijfers, n is onder de 100 (n=80)

EP₁₉

Verkiezingsonderzoek Ipsos
in opdracht van NOS

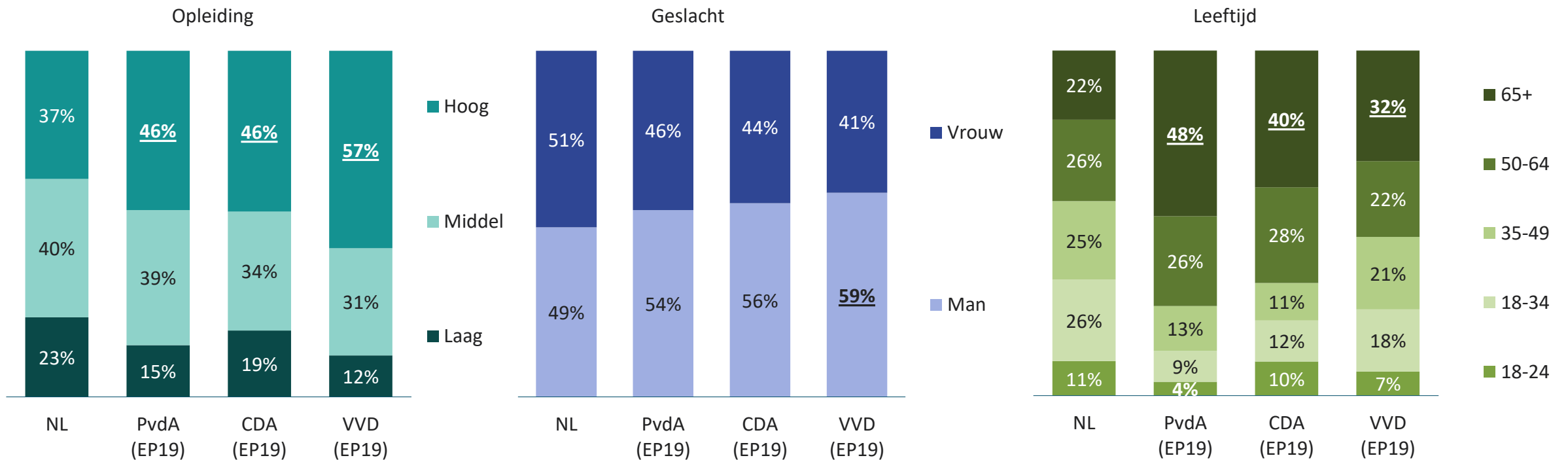
5

Kiezersprofielen:
PvdA, CDA en VVD

Kiezersprofielen van de drie traditionele partijen vergeleken

Vooral de VVD heeft een groot aandeel hoogopgeleide kiezers, maar ook PvdA en CDA kiezers zijn significant hoger opgeleid dan de gemiddelde Nederlander. Onder VVD stemmers is het aandeel mannen hoog. Ten slotte is het electoraat van alle drie de partijen relatief 'oud'. Vooral onder PvdA stemmers: ongeveer de helft is 65 jaar of ouder.

Basis: Nederlanders 18+ (n=2637). PvdA: n=197. CDA: n=134. VVD: n=163. Veldwerkperiode: 23 mei 2019 (op verkiezingsdag).

Dikgedrukte percentages weerspiegelen statistisch significante verschillen (95%) t.o.v. gemiddelde Nederlander.

Onderzoeksopzet

Onderzoeksopzet

Methode

De gegevens in dit rapport zijn gebaseerd op online verkiezingsonderzoek van Ipsos in opdracht van de NOS onder een representatieve steekproef van 2637 stemgerechtigde Nederlanders. Afwijkingen tussen de samenstelling van de steekproef en de samenstelling van de Nederlandse stemgerechtigde bevolking op de kenmerken leeftijd, geslacht, opleiding, regio, werkzaamheid en stemgedrag bij de laatste landelijke verkiezingen (de Tweede Kamerverkiezingen 2017) zijn door middel van een weging gecorrigeerd. De onnauwkeurigheidsmarges bij dit onderzoek (uitgaande van een betrouwbaarheidsinterval van 95%) lopen uiteen van ongeveer 0.5% tot 2%. Bij subgroepen in de steekproef (bijvoorbeeld stemmers op een bepaalde partij) lopen de marges uiteen van ongeveer 2% tot ongeveer 6%.

De gegevens zijn verzameld op donderdag 23 mei 2019 (verkiezingsdag). Het onderzoek begon bij het openen van de stemlokalen en werd afgesloten op het moment dat de stemlokalen dicht gingen. Als er in dit rapport wordt verwezen naar *TK17* dan gaat het om respondenten die hebben aangegeven bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2017 op een bepaalde partij te hebben gestemd. Als er wordt verwezen naar *EP19* dan zijn dat stemmers op een bepaalde partij bij de Europese Parlementsverkiezingen van 2019.

Meer informatie

Ipsos heeft dit onderzoek uitgevoerd in opdracht van de NOS.

Neem voor meer informatie over dit onderzoek contact op met Sjoerd van Heck:

sjoerd.vanheck@ipsos.com

DANK U